

LA PERCEPCIÓ COM A COGNICIÓ

Maria Arumí

En aquest treball, la professora Maria Arumí estudia l'oposició creada entre la prioritat verbal/visual. Després d'una senzilla anàlisi del problema, l'autora constata que les operacions cognitives que s'anomenen pensament no són privilegi del raonament lògic. Segons ella, l'actitud envers la validesa de la informació produïda en la percepció permet valorar el problema i, alhora, prendre'n consciència.

11

En començar aquest apartat, no podem oblidar tota la càrrega negativa que s'ha imposat durant molts segles al procés de percepció. En efecte, des de l'antiguitat clàssica, se'ns han plantejat dues qüestions: com pot haver-hi intel·ligència en la percepció? No és la intel·ligència quelcom que correspon al pensament? Precisament aquests supòsits romanen a la base de la contradicció històrica entre la prioritat verbal/visual, pensament/percepció. Crec, amb R. ARNHEIM (1969), que les operacions cognoscitives que anomenem pensament no són privilegi dels processos de raonament lògic i que van més enllà de la percepció dels sentits, sinó components essencials de la mateixa percepció. Em refereixo al coneixement que tenim de la realitat gràcies a les operacions per-

ceptives com l'exploració activa, la selecció, la aprehensió de les notes essencials, l'abstracció, l'anàlisi, la combinació, etc.

De fet, el problema suscitat no és tan senzill com sembla ni està del tot resolt, atesa la tendència de la filosofia i de la ciència durant molt de temps a diferenciar un model teòric de coneixement, el qual distingeix entre la informació que un home o un animal rep a través dels sentits i el tractament al qual se sotmet aquesta informació. Tanmateix, sabem que no és així per experiència pròpia. Quan mirem atentament el món que ens envolta, la nostra mirada divaga, s'atura, analitza, es complau; i tota aquesta activitat que suposa un «coneixement» exigeix una actitud activa pròpia de l'òrgan perceptiu humà que genera un procés d'abstracció, gràcies al qual el cervell distingeix entre fons i forma, organitza i genera el procés de coneixement. Tenim, per tant, una imatge ben diferent de l'equivalent físic que l'acte perceptiu ofereix a la cognició, o sia que la imatge mental que tenim del món exterior és totalment diferent de la projecció sobre la retina. La percepció visual és, doncs, un procés eminentment actiu, que transforma les «dades sensorials» en conceptes adequats per a les operacions intel·lectuals, i d'això deduïm que percepció i pensament, si bé s'estudien per separat per una més fàcil comprensió teòrica, interactuen en la pràctica.

Altrament, el problema continua sense solució satisfactòria. Farem una anàlisi senzilla de la històrica escissió verbal/visual sobre el tema del coneixement, la qual cosa ha provocat la situació de privilegi i de preeminència del llenguatge verbal respecte del visual.

Aquesta preponderància verbal ha provocat que, en el marc de la percepció, el coneixement assolit pels sentits o expressat des de signes no verbals fos considerat de rang inferior. Segons ens diu S. SERRANO (1984), «a finals de la dècada dels cinquanta ja comencem a trobar la comunicació no verbal com a àmbit epistemològic constituït i instituït. Les primeres recerques, dels anys 50, tingueren lloc en els terrenys del gest i de la distribució de l'espai, i foren dirigides per BIRDWHISTELL i HALL respectivament. Ambdós investigadors procedien de l'antropologia i, com era normal en aquells moments en la seva disciplina, empraren, com a models de treball en les seves noves disciplines, els models de la lingüística estructural. És a dir, que la seva recerca partia com a hipòtesi d'una mena d'isomorfisme entre el món verbal i no verbal. Tal com hem assenyalat en un altre lloc (SERRANO, 1980), aquest esforç epistemològic extraordinari serví de molt poc a l'hora de fonamentar la disciplina, si bé, des del punt de vista de la sociologia de la ciència,

té molt d'interès, ja que representà la configuració d'un nou paradigma científic».

Ens adonem de la gran importància d'aquestes recerques amb vista a l'estudi de la percepció, ja que les deficiències en el camp teòric són un indicatiu de la polarització de l'anàlisi de la comunicació entorn de la teoria del llenguatge verbal. Tanmateix, la desconnexió entre el món lingüístic i el qualificat, per oposició, del no lingüístic ha anat acompanyada d'unes diferenciacions qualitatives en virtut de les quals es concedeix a l'expressió lingüística els nivells superiors de l'intel·lecte, mentre que la resta de les formes d'expressió són aquelles que, lligades als sentits, són qualificades d'inferiors, les quals R. ARNHEIM (1969) anomena amb els termes *cognició i cognoscitiu* (R. ARNHEIM, 1969).

Per *cognoscitiu* vol significar totes les operacions mentals implicades en la recepció, l'emmagatzemament i el processament de la informació: percepció sensorial, memòria, pensament, aprenentatge. Aquest ús del mot entra en conflicte amb el terme cognició, emprat per molts psicòlegs i que exclou l'activitat dels sentits.

Aquesta és la distinció que es remarca en aquest article fins a aconseguir, amb l'autor esmentat, un marc més ampli per a la percepció, a fi que ambdós termes arribin a significar el mateix. Seguirem un criteri epistemològic, perquè no sembla que hi hagi cap procés de pensament que no comenci en la percepció, ja que «la percepció visual és pensament visual». Començarem per explicar els orígens d'aquesta històrica escissió.

La històrica escissió verbal / no verbal.

L'objectiu d'aquest article no és pas fer un recorregut històric del desenvolupament del conflicte «cognoscitiu»/«cognitiu» de la percepció, sinó estudiar la noció de percepció i el valor que se li atorga al llarg dels sistemes filosòfics en el conjunt global del coneixement. Tampoc pretenc arribar a les últimes conseqüències dels estudis lingüístics, filosòfics i tecnològics, que en aquest sentit encara no han avançat prou, ni és clar el valor de l'art com a contingut humanístic davant de les tecnologies visuals. Amb aquesta finalitat, doncs, em limitaré a èpoques significatives, destacant els grans trets pels quals s'ha considerat la *percepció* com a **coneixement sensible** i, últimament, com a sensació, i com a **coneixement nocional i mental**. En molts casos, la percepció s'ha entès com una activitat o un acte psíquic que inclou algun element intel·lectual o nocional, i s'ha anat consolidant la tendència a entendre *percepció* com a «percepció sensible», a diferència d'altres

nocions mentals considerades no sensibles o, almenys, no directament sensibles.

Tots aquests problemes sobre l'origen del coneixement van ésser discutits des de les filosofies antiga i medieval fins als nostres dies: la naturalesa de la percepció, el que es percep, com es percep, etc. Així, doncs, començarem presentant, en forma de diagrama (*figura 1*) que tot seguit explicarem, què significa per als grecs el mot 'percebre', a partir sobretot de PLATÓ i d'ARISTÒTIL, entorn dels quals es fonamentarà la futura investigació dels problemes del coneixement. Sobre aquesta base, considerarem els corrents del racionalisme i de l'empirisme en dos blocs significatius: a) èpoques antiga i medieval i b) època moderna.

14

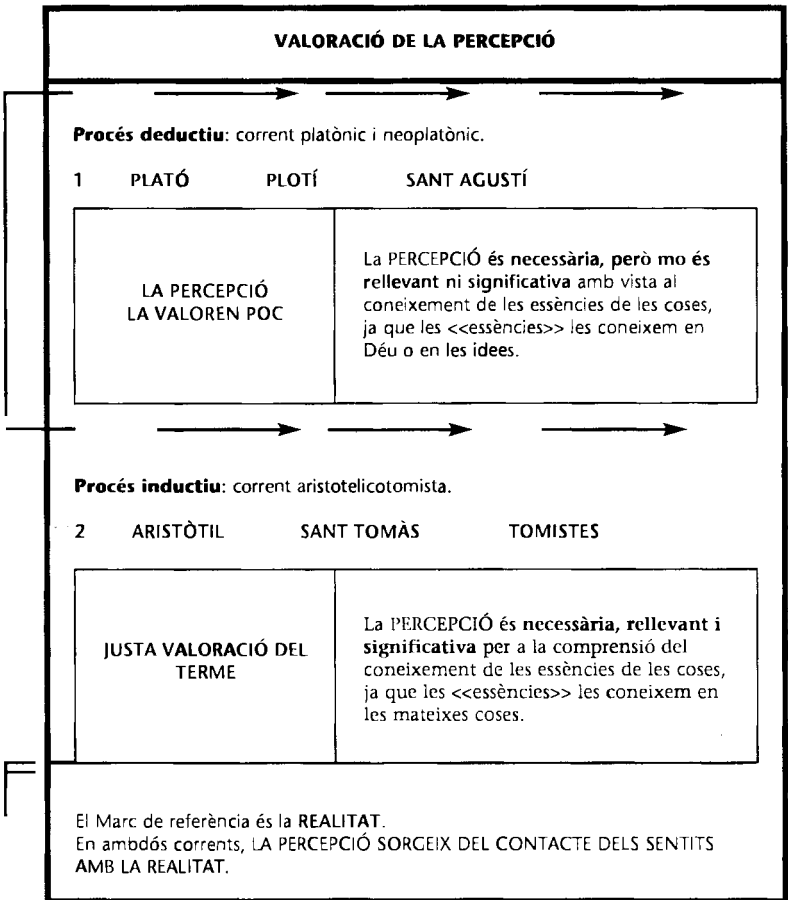

Figura 1

A) Èpoques Antiga i Medieval

A la figura 1, s'indica de manera gràfica la valoració que en les èpoques antiga i medieval es fa del coneixement sensible a partir de la filosofia de PLATÓ i d'ARISTÒTIL. El ressò de la seva paraula ultrapassà els límits històrics durant molts segles.

El marc de referència comú és la **realitat**, és a dir, en ambdós moviments, tant en el que parteix de PLATÓ com en el que parteix d'ARISTÒTIL, la percepció sorgeix del contacte dels sentits amb la realitat, si bé l'apreciació que en fan és diferent.

1. Procés deductiu: Plató i els neoplatònics

PLATÓ i els seus seguidors la valoren poc, ja que, malgrat creure que la percepció és necessària, no la consideren **ni rellevant ni significativa** amb vista al coneixement de les essències de les coses, ja que les «essències» les coneixem en Déu o en les coses. El seu procés de coneixement és, per tant, deductiu.

ARISTÒTIL, en els *Tòpics* (A, 18), ens explica com el nostre coneixement parteix de l'experiència, considerem els casos particulars i ens adonem que presenten aspectes idèntics i repetits, i en destaquem les notes iguals. D'aquesta manera, arribem al concepte universal. És el procediment iniciat per SÒCRATES quan pregunta al seu interlocutor sobre la virtut (*areté*) i li fa entendre que els casos particulars són actes de virtut considerada en si mateixa. No obstant això, aquests casos particulars tenen un fons igual, una forma (*eidon*) comuna que fa que tots siguin *areté*. També PLATÓ descriu moltes vegades, en els seus diàlegs, aquest procediment socràtic que conforma l'exactitud de la referència aristotèlica. Ara bé, així com per a Sòcrates i Aristòtil el vertader és el concret; per a PLATÓ, el vertader és l'abstracte, i perquè sigui possible la percepció sensible --i amb ella l'experiència-- han d'existir abans les idees i a través d'aquestes s'ha de llegir la realitat (J. HIRSCHBERGER, 1963).

Aquesta realitat, però, és canviant. Contínuament experimentem que els ulls veuen coses distintes i que els homes perceben diferentment. Ja PARMÈNIDES havia manifestat aquesta inestabilitat, i el mateix HERÀCLIT, amb la seva teoria que el món sensible és el món de l'esdevenidor i del canvi. PLATÓ, plenament d'acord amb ells al llarg de la seva obra, sobretot en els *Diàlegs*, mostra una posició ambigua devers la percepció. Vegem el que diu:

a) Els comunicats dels sentits són només «material» per al coneixement formal, mentre que la font del coneixement l'hem de cercar en l'ànima.

b) L'esperit no ha adquirit aquest saber sobre la realitat, ja que ho posseeix tot per naturalesa: **les idees són innates i apriorístiques**. Conseqüentment, l'home adquireix aquest coneixement de les formes genèriques no per una «inducció mecànica» -com veurem en ARISTÒTIL-, sinó discernint la totalitat d'aquestes formes genèriques a cada «idea» per una **visió directa** i contemplativa de la realitat. Finalment, i com a conseqüència:

c) **Tot el que existeix en si** -conceptes tipus, la bellesa, la bondat, el bé- i **en general qualsevol essència** de tal manera són propietat de l'esperit apriorísticament, que **mai no podran adquirir-se per l'experiència**, sinó pel record.

D'aquesta manera, l'estructura del coneixement ens és donada per una gradació en la qual cada estrat descansa sobre l'altre amb una fonamentació que va de dalt a baix. El superior és sempre un ésser en plenitud origen de tot allò que depèn d'ell per un procés deductiu:

PROCÉS DEDUCTIU <<COGNITIU>>

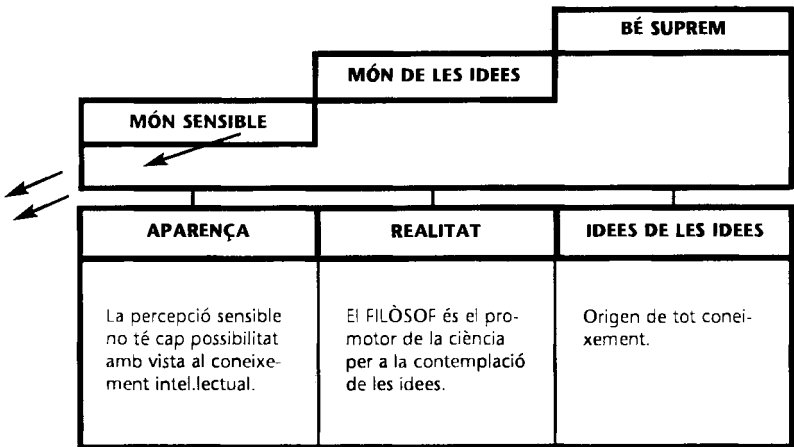

Figura 2

Tanmateix, superada la dicotomia en la concepció del món físic, **s'introdueix una nova dicotomia entre la ment i els sentits**. Així com el món de la veritat i de l'ordre se situa més enllà de la vida a la terra, ara se situa més enllà del regne del sentits, per a passar a un món interior desvinculat dels sentits i constituït per l'essència i l'harmonia pròpies del món còsmic pitagòric.

El neoplatonisme va ser el que va expandir amb eficàcia allò que hi havia d'etern en les idees i en els ideals de PLATÓ, no sols pel

cristianisme incipient, sinó al llarg de tota l'època medieval. PLOTÍ representa un dels intents més positius per a sintetitzar els corrents filosòfics i religiosos de la seva època. La síntesi aquí es realitza a partir d'una visió pròpia de la realitat en un moment en què la filosofia es converteix en un mitjà de purificació.

Així com PLATÓ i ARISTÒTIL partiren del racionalisme -l'un més idealista i més esteta, l'altre sense negar-li aquests trets, més empíric i deductiu-, inici de la filosofia enfront del mite, ara amb PLOTÍ podríem dir que el mite absorbeix allò científicoracional. D'això deduïm que el filòsof no serà el promotor de la ciència, sinó de la contemplació de l'Absolut.

PLATÓ havia dit que aquell que (en una vida anterior) havia vist tots els éssers i el major nombre possible d'ells entra dins la categoria d'home que arribarà a ésser un filòsof, un amic de la bellesa, un músic o un amant. A *Fedre*, Plató va indicar la idea de «possessió divina» del poeta i del rapsode als quals s'atribuïa l'èxtasi diví, que es negava, però, al pintor i a l'escultor *Ió*, atès que realitzen el seu treball «gràcies a l'habilitat (*teiné*) i als coneixements», o als dons naturals (*fisis*). Observem en el diagrama de la figura 3 la situació dels éssers superiors davant de la realitat:

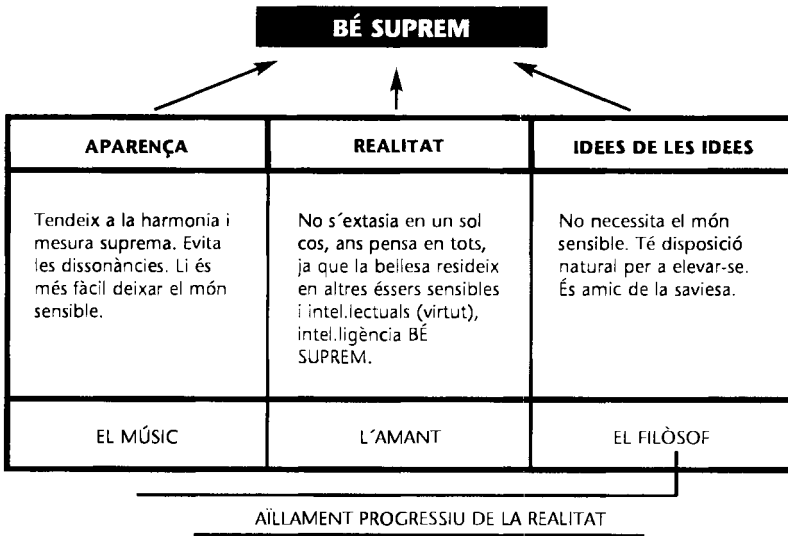

Figura 3.

Per als neoplatònics, la bellesa essencialment no és pertinença o propietat corpòria, sinó la il·luminació de la matèria per la idea. El contemplador arriba per via d'ascens a l'U. *La perfecció del món immaterial és més digna d'ésser contemplada.*

Totes les impressions que rebem dels diferents sentits no ens proporcionen un vertader coneixement, ja que PLOTÍ diu que, així com l'«ànima universal» està repartida en les diferents ànimes, de la mateixa manera els sentits ens aporten percepcions diverses, provinents, però, d'un mateix centre que coneix a priori totes les coses.

Avui considerem la percepció com un vertader acte perceptiu a través del qual hom esguarda atentament, absorbint-se en la vista de l'objecte. Aquesta activitat exercita la curiositat de la ment i la seva facultat de descobrir i d'inventar coses noves, la salva de l'esclavatge de l'estructura dominant i li ofereix possibilitats amagades, aspectes sempre nous de la realitat contemplada. (CF. Figura 3).

Malauradament, no sempre és exercida aquesta aptitud creadora, perquè sovint la rutina i les mateixes possibilitats tècniques no faciliten aquesta realitat.

Al marge del caràcter innat de la percepció platònica, el concepte de percepció com a possibilitat per a copsar totalitats resulta d'un gran interès per a una visió actual del fenomen perceptiu i de manera particular per a nosaltres, atès que suposa implícitament el concepte de percepció com a organització.

SANT AGUSTÍ, sobretot quan parla com a filòsof, parteix d'un concepte d'home platònic que es fa present en la seva teoria del coneixement: **l'home és**, primer de tot, ànima; **una ànima que se serveix del cos**. Torna a caure en la definició de Plató, segons la qual **conèixer no és una simple recepció passiva d'impressions externes, ans un actiu produir de l'ànima**. Conèixer és l'aprehensió d'un objecte immutable (GILSON, E. 1958). Conseqüències:

a) S'ha de cercar la realitat a l'interior de l'home, no en les variables sensacions.

b) Les veritats purament intel·ligibles (matemàtiques, els primers principis, etc.) són necessàries, no mudables i contingents com les dades dels sentits. En ésser purament intel·ligibles i necessàries, són eternes. Aquest és l'objecte del vertader coneixement.

c) Si aquestes veritats no provenen dels sentits per abstracció (entesa com a generalització), poden sorgir dues hipòtesis:

1. **Que tinguin el seu origen en l'esperit**, la qual cosa no és possible perquè aquest, malgrat la seva «activitat», no pot donar compte de les veritats eternes i, per altra part, com a ésser també contingent i mutable, no pot ser origen de veritats necessàries.
2. **Que l'home rebí ajuda exterior** sense la qual podria caure en «innatisme» (almenys d'una manera natural).

Aquí és on sant Agustí introdueix d'una manera lògica, i no com

a simple argument teològic, **la teoria de la il·luminació**: si hi ha veritats no procedents de l'experiència ni del subjecte, han de fonamentar-se en Déu.

d) L'esperit humà està dotat, doncs, d'aquestes veritats eternes que constitueixen un cert a priori epistemològic entès, no a la manera de KANT, sinó constituït per tot allò que el subjecte aporta al coneixement i que no prové d'experiències anteriors.

Podem acabar dient que la seva teoria del coneixement és d'arrel platònica: les idees eternes són el paradigma que ens fa possible conèixer, «la còpia del model», el perfecte darrere l'imperfecte, si bé aquí tenen un clar fonament ontològic en la ment divina (HIRSCHBERGER, 1963). LA PERCEPCIÓ, PER TANT, NO ÉS NI RELLEVANT NI SIGNIFICATIVA.

2. Procés inductiu: empirisme aristotelicotomista

ARISTÒTIL i, més tard, sobretot SANT TOMÀS fan una justa valoració de la percepció quan afirmen que és **necessària, rellevant, significativa** per a la comprensió i per al coneixement de les essències de les coses, ja que les essències les coneixem en les mateixes coses (Cf. figura 3). És un procés inductiu, tot i que no en el sentit modern del mot, per tal com, si és veritat que el seu sistema de pensament, d'enorme vigor lògic, és deductiu -parteix de Déu, i no sols d'un Déu revelat, sinó també del Déu descobert per la raó--, ens ofereix una visió de la realitat creada d'una forma jeràrquica i piramidal, de manera que, **des de la matèria individual dels éssers, aquests van accedint a la cosa immaterial per un procés d'abstracció**.

Per a ARISTÒTIL, tot coneixement arrenca de la percepció sensible. **L'ànima no pot pensar sense representacions**. Aquesta tesi aristotèlica ha estat universalment reconeguda, tant en època medieval com en la moderna. Defensa el coneixement adquirit per la percepció sensible quan diu que els òrgans dels sentits són per a conèixer. **Tot sentit, segons ell, en el camp del seu propi coneixement, és sempre vertader i ofereix a l'ànima el discerniment de la forma**.

ARISTÒTIL no creu en les idees innates, ja que observa, per exemple, que un cec no coneix el color, i si l'hagués conegut abans el recordaria. A la cognició, hi arribem a través de l'experiència en dos moments: *la inducció*, gràcies a la qual generalitzem les impressions rebudes dels sentits, i *l'abstracció*, que ens condueix a l'essència de les coses, no, però, en el sentit de l'empirisme psicològic actual, per al qual és una pura representació sensible. En l'abstrac-

ció aristotèlica, l'universal s'aprehèn d'una «il·luminació» especial sota l'efecte de l'enteniment agent, formador de conceptes suprasensibles, com la llum fa visibles els colors. Hi ha en Aristòtil una metafísica que en LOCKE i HUME ja no es donarà, com podem observar comparant els diagrames de les figures 1 i 5.

Podem acabar dient que ARISTÒTIL, pel que fa a l'origen del coneixement, és racionalista com Plató, però quant al mètode d'explorar-lo a través de l'experiència ha avançat molt respecte a Plató, perquè organitza el material perceptiu d'una manera sistemàtica, com faran després sant Tomàs i els empiristes moderns, si bé, com hem dit abans, en LOCKE I HUME haurà desaparegut l'aspecte metafísic. Tanmateix, ARISTÒTIL no s'allibera totalment del platonisme, malgrat anar molt més enllà, en reconèixer unes relacions més directes entre particulars i universals, però no atorga la consideració deguda als sentits en refusar l'elecció arbitrària dels atributs que poden servir de base a una generalització, quan la inducció s'entén en sentit mecànic, ja que per a ell «generalitzar» era un fet objectivament determinat més que no pas directament codificat a través de la recerca d'elements comuns a uns quants individus d'una espècie o gènere.

PROCÉS INDUCTIU DEL CONEIXEMENT

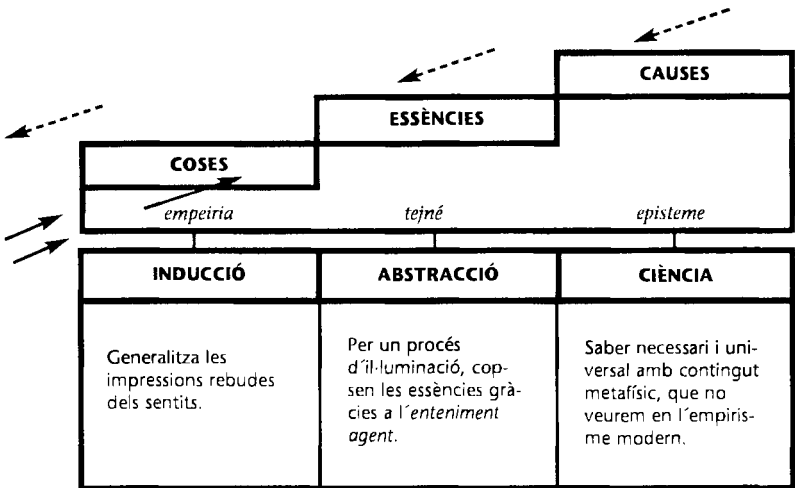

Figura 4.

Al Coneixement científic, hi arribem per la introducció i l'abstracció de l'universal, per una «il·luminació» especial sota l'efecte de l'enteniment agent.

L'origen del coneixement, per a SANT TOMÀS, és l'experiència. Fortament influït per Aristòtil, ens diu: *És natural a l'home arribar al suprasensible a través del sensible, perquè tot el nostre coneixement parteix de la realitat sensible*. Ara bé, dir que el coneixement s'origina en l'experiència vol dir que la informació material és la vertadera causa del coneixement espiritual humà, i tant és així que transcendim l'experiència i arribem als principis generals del saber (lleis lògiques), com també als fonaments reals de les ciències particulars, gràcies a *l'intel-lectus agens* que treu dels «fantasmes» de l'experiència els autèntics universals (com la llum fa visibles els colors).

Aquest *a priori* de SANT TOMÀS no és com el de KANT, que determina orgànicament els objectes (judicis sintètics *a priori*), sinó que rau en la concepció metafísica que els objectes tenen autèntica veritat interna; l'abstracció no té, per això, el mateix sentit que l'abstracció moderna, sinó el d'una intuïció de l'essència, intuïció abstractiva com en Aristòtil, en la mesura que comporta també un empirisme metòdic i pràctic. Concretant, podem dir:

a) L'època medieval resta molt lligada a un sistema filosòfic vertical amb dependència de Déu i, tant en Aristòtil com en sant Tomàs, **el pas de la percepció sensible al coneixement essencial és fet apriorísticament** (per l'enteniment agent) i, **si bé l'experiència sensible és valorada, existeix un pas qualitatiu respecte del coneixement intel·lectual**.

b) SANT TOMÀS estableix una base d'investigació per al futur en dir que, «si un ésser és alhora u i múltiple, és per la seva unitat i universalitat inaccessible als sentits, i amb la seva diversitat i multiplicitat, refractari al nostre intel·lecte. LA DIFICULTAT DESAPAREIX QUAN S'OBSERVA QUE EL SUBJECTE DEL CONEIXEMENT NO SÓN NI ELS SENTITS, NI L'INTEL·LECTE, ANS L'HOME QUE FA ÚS D'AMB DÓS». (SANT TOMÀS, *De Veritate*, 1256/59).

B) Època Moderna

En el diagrama de la figura 4 podem observar com a partir del racionalisme i de l'empirisme moderns s'ha avançat poc per aclarir el vertader valor de la percepció sensible dins el context del coneixement, i com d'una manera global continua essent injustament tractada tant en el camp de la filosofia com en l'àmbit tecnològic i experimental.

El marc de referència d'ambdós moviments és l'home, i la valoració que fan del coneixement sensible és molt diferent. Per als racionalistes, sobretot a partir de KANT, menys lligat a la tradició,

la veritat ens ve del concepte universal que la ment elabora pel contacte directe dels sentits amb els fenòmens. La *sensació* i la *percepció* només fan de principi provocador per a elaborar els conceptes universals i abstractes, ja que la raó és el que ens diu què són les coses i la realitat de les coses. Això demostra que **tenen en poca estima els valors sensorials**.

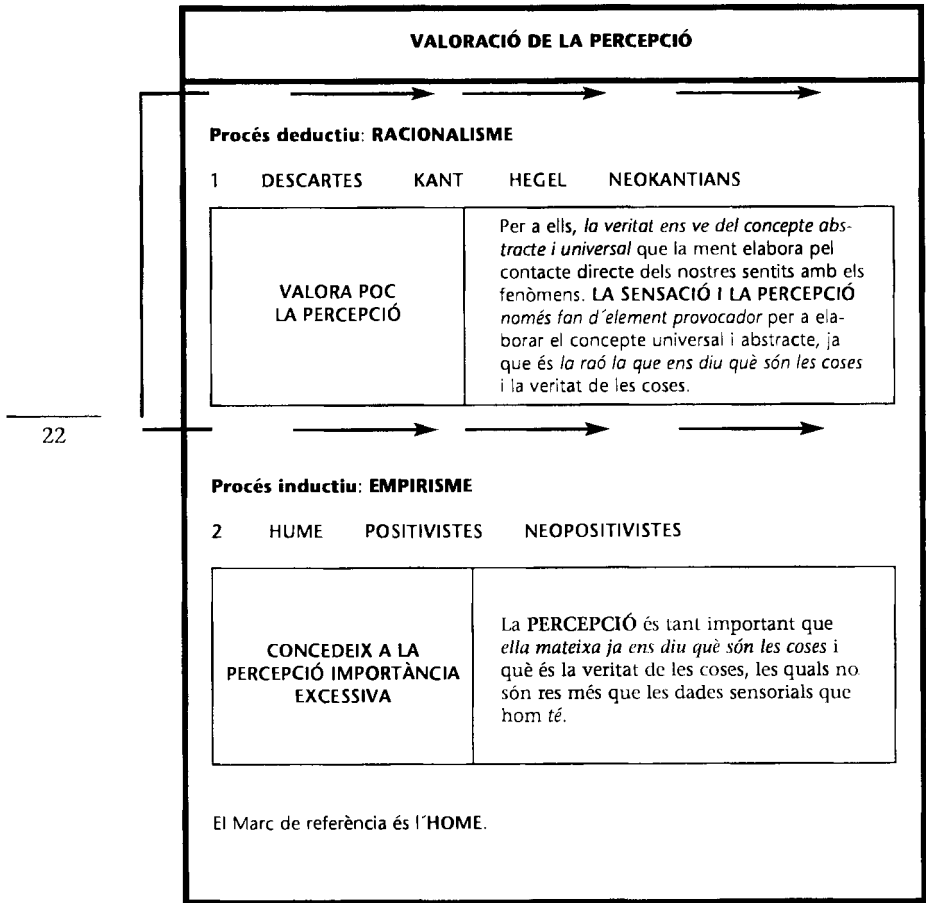

Figura 5.

1. Procés deductiu: El Racionalisme

DESCARTES, en lloc de parlar de l'*adequatio intellectus re*, ens parlarà de la «intuïció de l'essència» o de la idea. La mateixa línia que va de PLATÓ a PLOTÍ, i de sant Agustí fins a sant Anselm, amb una valoració molt pobra, ja que tant per a ell com per a tots els racionalistes moderns és la raó i únicament la raó el que ens diu la veritat de les coses.

Aquesta actitud racional serà decisiva per a KANT i per a tot el racionalisme alemany; no obstant això, no podem oblidar la forta influència de LEIBNIZ, a través del qual la filosofia alemanya connectarà amb la metafísica antiga i medieval, sobretot pel que fa a la problemàtica entorn del coneixement. Més tard, KANT se separarà de LEIBNIZ per fundar una metafísica pròpia amb la seva filosofia transcendental.

Troblem un paral·lelisme entre PLATÓ i KANT. Ambdós operen amb factors apriorístics. Però, mentre que en KANT només les formes són *a priori*, en PLATÓ ho són també els continguts del coneixement. En KANT s'han d'elaborar els continguts, en Plató existeixen d'antuvi, ja, els fets, la qual cosa no vol pas dir que ja tinguem assolit llur coneixement, perquè la idea «contemplada» s'ha d'anar coneixent per nous processos dialèctics. Segons KANT, finalment, els sentits ens aporten un material real per al coneixement; en PLATÓ no ens aporten res (J. HIRSCHBERGER, 1963).

KANT representa, per a la primera part del segle XIX, un moment decisiu, com en el temps de Sòcrates i sant Agustí, que es van replantejar la filosofia a partir de la pròpia interioritat. Va recollir tots dos corrents, empirisme i racionalisme: com a racionalista va creure realment en el coneixement universal. Tanmateix, en llegir HUME, es va adonar que aquest muntatge racional no porta a un vertader coneixement. El dubte kantià és més profund que el de Descartes.

2. Procés inductiu: Empirisme i Positivisme

Per a HUME i el positivisme, la percepció és tan important que **ella mateixa ja ens diu què són les coses i què és la veritat de les coses, les quals no són més que dades dels sentits** que hom té. **Concedeix als sentits una validesa excessiva**: la percepció sensible, el plaer, la utilitat, en una paraula, l'home sol, només sota l'aspecte de la seva condició espaciotemporal. **Les conseqüències d'aquest empirisme pur per a la ciència seran el «psicologisme» i l'«escepticisme».**

L'actitud rigorosa i científica de GALILEI i de DESCARTES impressionà profundament HOBBS, que creà un sistema empirista de la filosofia, el principal seguidor del qual fou HUME. Tant HOBBS com LOCKE neguen que el coneixement tingui el seu origen en les idees innates, ja que segons ells no les tenim ni en l'ordre teòric ni en el pràctic (davant dels fets, tant el nen com l'adult han d'adquirir idees per a conèixer les coses) i el material del coneixement ens ve de l'experiència sensible tant interna com externa; i d'aquesta experiència deriven les idees universals. És una trajectòria contrària a la d'Aristòtil i dels escolàstics, per als quals la idea consistia a llegir l'interior de la consciència.

BERKELEY va més lluny que HUME quan diu que *esse est percipio*. Tot el món material és percepció, i no existeixen causes ni lleis fora de l'individu. El «jo espiritual» és l'única mesura de l'univers. De fet, porta la teoria del coneixement de LOCKE a un idealisme extrem (no en el sentit platònic ni hegelian) que podríem denominar «consciencialisme» (J. HIRSCHBERGER, 1963). En realitat, BERKELEY no pot prescindir de la metafísica, ja que, si bé pot manipular les imatges de la fantasia, hi ha certes representacions que se'ns imposen i que presenten un nexa intern que no podem canviar, en la mesura que el seu origen és exterior a l'home. La gran resposta de BERKELEY és que atribuir-les a l'experiència és caure en el materialisme. Conseqüentment, han de derivar d'un esperit, ja que tots els «éssers pensants» poden tenir representacions. La totalitat d'aquests idees es fonamenta en la transcendència.

HUME trenca definitivament amb la metafísica tradicional d'Occident, que va d'Heràclit a Leibniz, i inicia un moviment antime tafísic i materialista. És ell i no KANT el **vertader creador de la moderna filosofia positivista**. Per a ell, els fets externs tenen un valor il·limitat: la percepció sensible és tan important que ella mateixa ens dóna la definitiva veritat de les coses, reduïdes a simples dades sensorials.

Avui el psicologisme de HUME ha estat superat per HUSSERL i la fenomenologia, que basa la ciència en les notes objectives de l'ésser, si bé, tant per a KANT com per a la fenomenologia husserliana, el coneixement deriva únicament de la simple «intuïció immanent». Per a HUME, no existeix res més que el món sensible, el temps i l'home.

Tot el que acabem de dir (i que encara podríem afegir) al llarg d'aquest recorregut palesa que el concepte 'percepció' ha estat interpretat per uns autors com a *percepció sensible* (o pels òrgans sensorials), mentre que d'altres han admès que la percepció impli-

ca no solament els «sentits externs» (veure, escoltar, tocar), sinó també els interns (estimar, voler, etc.). Continuaren, però, confortent percepció/sensació, malgrat que KANT havia plantejat la situació distingint entre *sensació* i *percepció*, per l'un costat, i *percepció* i *pensament*, per l'altre, tot i que no donà cap solució en dir que els conceptes s'imposen des de fora al material de les percepcions sensibles.

Aquests dos tipus de coneixement no poden actuar independentment, perquè tenen el mateix origen: l'«experiència»; i una mateixa manera d'actuar: les «operacions cognoscitives». Fem nostra l'afirmació d'A. PUIG (1979) que reconeix que sols una visió unificada permetrà que l'home s'integri plenament en el medi, i considerem globalment el coneixement com un procés «cognoscitiu» i no únicament com una cognició que exclou l'activitat dels sentits.

És potser agosarat fer avui aquesta anàlisi. Es parla poc d'aquests aspectes filosòfics en tractar de la percepció i jo no he fet més que esbossar-ne uns aspectes que, per la limitació d'aquest article, m'he vist forçada a acotar.

Bibliografia

- ARISTÒTIL (*De mem.*, 449b 30; *De an.*, 481 a 14). Citació de HIRSCHBERGER, p. 165.
- ARNHEIM, Rudolf (1969) *Visual Thinking*. Universitat de Califòrnia, Berkeley i los Angeles.
(trad. cast: (1986) *Hacia una psicología del Arte y entropia*. Introducció, p. 13 i 14. Madrid: Alianza Editorial.
- ARNHEIM, Rudolf (1969) *opus cit.*, p. 13.
- ARUMÍ BLANCAFORT, Maria. (1990) *Alguns elements d'estudi per a la traducció del llenguatge verbal al visual*. Universitat de Barcelona: Col·lecció de Tesis doctorals microfilmades, núm. 917. Director: Sebastià Serrano Farreras.
- GILSON, E. (1958) *La filosofía de la Edad Media*. p. 159. Madrid: Gredos.
- HIRSCHBERGER, J. (1963) *Geschichte der Philosophie*. Herder. Freiburg.
(trad. cast.: (1985) *Historia de la filosofía*. pag.78. Barcelona: Editorial Herderder. 13ª edició.
- HIRSCHBERGER, J. (1985) *opus cit.*, p. 294 i seg.
- HIRSCHBERGER, J. (1985), V. I, p. 103 i V. II, p. 127.
- PUIG, A. (1979) *Sociología de las formas*. p. 44 i seg. Barcelona: Gustavo Gili.

Aquest autor fa seves moltes afirmacions de R. ARNHEIM (1957). SANT TOMÀS (S. th. I, 1.9) i *Quaestiones disputatae: De veritate* (1256-1259), qüestió 2, article 6, ad. 3. Citació de HIRSCHBERGER, p. 379 i seg.

SERRANO, SEBASTIÀ (1984) *De l'amor als signes*. p. 83. Barcelona: Promocions Publicacions Universitàries (PPU).

Abstract

In this article, professor Maria Arumí studies the opposition between verbal/visual priority. After a simple analysis of this problem, the author states that the cognitive operations that we call thought are not exclusive to logical reasoning. According to her, the attitude towards the validity of the information produced in perception allows us to appraise the problem and, at the same time, become aware of it.